

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО**

**ЗБІРНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПРАЦЬ
«УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО
ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ»**

Мелітополь, 2020

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО**

**ЗБІРНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПРАЦЬ
«УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В
ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ»**

**Мелітополь
2020**

Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти.
Випуск 24 / Збірник науково-методичних праць/ Таврійський державний
агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного– Мелітополь, 2020.
– 581 с.

У збірнику наведено матеріали з навчально-методичної і виховної роботи науково-педагогічних працівників університету за підсумками науково-практичної конференції 2019-2020 навчального року.

Редакційна колегія:

Кюрчев В.М., д.т.н., професор, ректор ТДАТУ (головний редактор); Ломейко О.П., к.т.н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи ТДАТУ (заступник головного редактора); Надикто В.Т., д.т.н., професор, проректор з наукової роботи; Кюрчев С.В., к.т.н., професор, декан механіко-технологічного факультету; Назаренко І.П., д.т.н., професор, декан факультету енергетики та комп'ютерних технологій, Карман С.В., к.е.н., доцент, декан факультету економіки та бізнесу; Іванова І.Є., к.с.-г.н., доцент, декан факультету агротехнологій та екології, Болтянська Н.І., к.т.н., доцент кафедри ТСС АПК

Статті опубліковані мовою оригіналу

Адреса редакції: 72312, ТДАТУ пр-т Б. Хмельницького, 18,
м. Мелітополь, Запорізька обл.

e-mail: nmc@tsatu.edu.ua

Науково-методичний центр університету

УДК 378. 4:63

**Шлєіна Л.І. ст.викл., Іванова І.Є. к.с-г.н. доц.,
Тараненко Г.Г. к.пед.н.доц., Чебанова Ю.В. к.г.н. ст.викл.,
Зімонова О.В. ст.викл.**

**Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного**

РОЛЬ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗВО В ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ

Анотація. У статті розглядається роль виховної роботи як один з факторів професійного становлення майбутнього спеціаліста. Наголошено на актуальності організації виховної діяльності у закладі вищої освіти (ЗВО) та органічне поєднання з навчальними і науково-дослідницьким процесом й визначенні специфіки її реалізації у вищій школі. Акцентовано на тому, що в організації ефективної виховної роботи у ЗВО відіграє особистість педагога, його професійна майстерність та особлива роль у виховній роботі належить куратору академічної групи.

Ключові слова: виховна робота, здобувач вищої освіти, викладач, куратор академічної групи, позааудиторна робота.

Постановка проблеми. Однією з умов становлення України як самостійної, економічно незалежної держави є створення якісно нової системи освіти, в якій першорядні завдання стоять перед вищою освітою. Сучасна система освіти повинна забезпечити навчання і виховання здобувача відповідно до потреб суспільства, з урахуванням особистих якостей, кваліфікації, світогляду. Все це ставить нові завдання перед системою вищої освіти, покликаної не лише дати фахову освіту, але й сформувати всебічну особистість, здатну оперативно реагувати на будь-які інноваційні технології та соціальні умови.

Реформована система вищої освіти має забезпечувати підготовку висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців на рівні світових стандартів. Разом з цим ЗВО мають формувати гармонійно розвиненого, соціально активного, національно свідомого громадянина. Цьому процесу повинні сприяти певні організаційно-педагогічні умови виховної діяльності у ЗВО. [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні питання теорії і практики виховної роботи відображено в дослідженнях А. Алексюка, В. Білоусової, С. Гончаренко, Н. Ничкало, Б. Ступарика, В. Сухомлинського, О. Сухомлинської, М. Ярмаченка та ін. Методичні аспекти виховання студентів у вищій професійній школі висвітлено в працях С. Дем'янчука, Т. Дем'янюк, В. Заслуженюка. Проблему організації виховної роботи зі студентами різних типів навчальних закладів у позааудиторний час досліджували В. Бабич, А. Бойко, І. Винниченко, Г. Глухова, В. Жук, О. Кондратюк,

В. Кузь, І. Мартинюк, В. Петрович. Теорія і практика у вищих аграрних навчальних закладах досліджувалась в наукових роботах Р. Балан, Л. Барановської, С. Заскалети, Д. Іщенко, П. Лузана, В. Свистун.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкриття ролі ЗВО як чинника формування особистості майбутнього фахівця, розкрити сутність поняття «виховна робота».

Виклад основного матеріалу досліджень. Головна мета української системи освіти згідно Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ столітті - «створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, формувати покоління, здатні навчатися впродовж життя, створювати й розвивати цінності громадянської освіти» [1].

Виховна робота відповідно до нормативно-правових документів, що регулюють діяльність закладів вищої освіти (далі ЗВО), поряд з навчально-методичною та науково-дослідною належить до основних напрямів діяльності вищих навчальних закладів та обов'язків професорсько-викладацького складу. Система виховної роботи спрямовується на формування належної культури у викладачів і студентів вищого навчального закладу, налагодженням між ними стосунків у межах етичних норм. Системність виховної роботи базується на загальнолюдських цінностях і загальнодержавних інтересах. Об'єктом і суб'єктом виховної роботи у ЗВО є здобувачі. Виховна робота здійснюється як під час навчального процесу, так і в позааудиторній час. Виховний вплив може здійснюватись як у результаті цілеспрямованої діяльності суб'єктів виховної роботи, так і в наслідок їх ставлення до своїх функціональних обов'язків[3].

Вітвіцька С. С. наголошує на тому, що ЗВО має надзавдання у розвитку кожної особистості здобувача-здобувачів. Навчальний заклад має сформувавши культуру самовизначення у кожного студента. Життєве самовизначення більш широке поняття, ніж тільки професійне і навіть громадянське. Воно характеризує людину як суб'єкта власного життя і власного щастя, яка самореалізовує свої сили і здібності. Необхідно у майбутніх фахівців сформувати базову культуру, що є деякою цілісністю, містить у собі оптимальну наявність властивостей, якостей, які дозволяють людині розвиватися в гармонії з суспільною культурою. Сьогодні варто звертати увагу на формування у майбутніх фахівців таких якостей, як професійна гідність, вірність обов'язкам, діловитість, уміння вести дискусію, відповідальність тощо.

Слепкань З. І. виділяє певні закономірності виховного процесу, які варто враховувати в його організації та здійсненні, адже дійсності виховного процесу притаманні за будь-яких конкретних обставин загальні стійкі властивості, незалежні від волі суб'єкта-суб'єктів:

1) Виховання здобувача відбувається тільки через його активність.

2) Зміст діяльності здобувачів у процесі виховання зумовлений їхніми потребами, до того ж які мають змінний характер. Тому маємо необхідність систематичного вивчення індивідуальних особливостей і потреб здобувачів.

3) Розвиток особистості здобувача через його діяльність потребує від викладача з'ясування готовності здобувача до спільної розподіленої праці.

4) Для сприятливих умов інтенсивної діяльності здобувачеві потрібна внутрішнє налаштування, що визначає ціннісне ставлення до об'єкта діяльності.

5) Студент не має відчувати виховного впливу викладача.

Специфіка виховного процесу за Вітвіцькою С. С. полягає в тому, що він містить формування педагогічної спрямованості майбутніх спеціалістів і основ професійної етики. В організації виховного процесу важливо пам'ятати про умови його результативності, а саме:

- формування морального обличчя особистості відбувається на основі діяльності людини та її спілкування із оточуючими;
- співвіднесення зовнішніх впливів з індивідуальними особливостями особистості;
- знання джерел і рушійних сил її самовизначення.

Вітвіцька С. С. зазначає, що ЗВО виховують сучасну еліту та зможуть досягати виховних результатів через:

- виховання майбутніх спеціалістів авторитетними, високоосвіченими людьми, носіями високої загальної світоглядної, політичної, професійної, правової, інтелектуальної, соціально-психологічної, емоційної, естетичної, фізичної та екологічної культури;
- створення необхідних умов для вільного розвитку особистості здобувача, його мислення і загальної культури, шляхом залучення до різноманітних видів творчої діяльності (науково-дослідної, технічної, культурно-просвітницької, правоохоронної тощо);
- збагачення естетичного досвіду здобувачів шляхом участі їх у відродженні забутих та створенні нових національно-культурних традицій регіону, міста, ЗВО;
- формування "Я"-концепції людини-творця на основі самоосвіти, саморозвитку, самовиховання, самовдосконалення, моральної самозавершеності;

Структурними елементами процесу виховання є: мета, зміст, форми, методи і засоби виховання, його результат. Компонентами процесу виховання є свідомість особистості студента, її емоційно-чуттєва сфера та звички поведінки. Основні напрями виховання реалізуються у ЗВО в процесі навчання та позааудиторної діяльності студента, що включають також наукову і громадську роботу. Позааудиторна виховна робота у вищому навчальному закладі проводиться на основі студентського самоврядування, активності та самостійності студентів за умови керівної ролі студентського активу і педагогічної допомоги викладачів. Позааудиторна робота стимулює формування особистості майбутнього фахівця у контексті професіоналізації всіх виховних впливів на здобувачів. До основних форм позааудиторної роботи належить: науково-дослідна робота, виконання самостійної роботи і

підготовка до занять, безпосередня участь у конференціях, змаганнях, іграх, практика, участь у роботі гуртків, організація змагань, круглих столів тощо.

Основними засобами і формами реалізації цих напрямів роботи у ЗВО є: диспути, конференції, бесіди, свята, лекції, зустрічі та ін. Самостійна позааудиторна робота є не лише засобом зростання інтелектуального потенціалу, професійної культури, а й платформою формування відповідальності, оволодіння засобами самоактуалізації, самовиховання, самоосвіти тощо.

Результативність виховного процесу залежить від певних педагогічних умов, серед яких особливо значущим є співвідношення позиції особистості і системи педагогічних впливів. Процес становлення студента як фахівця складається з декількох етапів: усвідомлення соціальної ролі праці, сприйняття вимог до професії, усвідомленого пред'явлення цих вимог до себе, самовиховання необхідних якостей, що моделюють майбутнього фахівця, реалізації творчого потенціалу. У навчанні використання виховного потенціалу навчальних дисциплін (предметів) виявляється у формуванні філософсько-світоглядної позиції студента, його наукового досвіду, пізнавальної активності, культури розумової праці тощо.

Реалізація виховної роботи в академічних групах ЗВО здійснюється через інститут кураторів, що взаємодіє зі здобувачами у системі позааудиторної виховної роботи і забезпечує її організацію на рівні академічної групи. Ефективність навчально-виховного процесу у ЗВО залежить від діяльності кураторів. Від кураторів та викладачів, взаємодії їх з академічною спільнотою залежать інтенсивність та якість позааудиторної роботи.

Критеріями ефективності управління системою виховної роботи на рівні куратора академічної групи є:

- рівень вихованості майбутніх спеціалістів;
- активність, згуртованість групи, суспільно-корисний характер діяльності групи;
- стабільний режим роботи академічної групи, відсутність серйозних випадків порушень трудової та навчальної дисципліни здобувачами;
- позитивна мотивація навчально-виховної діяльності здобувачів, що виявляється у навчально-пізнавальній, науково-дослідній, інших видах діяльності;
- мікроклімат у групі, що сприяє самореалізації особистості кожного здобувача;
- різноманітність форм виховної позааудиторної роботи, що сприяє самореалізації особистості кожного здобувача;
- діяльність студентського самоврядування у групі;
- участь групи у загальноуніверситетських заходах;
- сприятливі умови проходження адаптаційного періоду здобувачами першого курсу;
- оволодіння здобувачами досвідом соціальної поведінки.

Результатом виховної діяльності куратора має бути достатній рівень вихованості здобувача [2].

Висновки.

Виховна робота зі здобувачами справа творча, що потребує великої віддачі й відповідальності як із боку викладачів, усього педагогічного колективу вищої школи, так і від здобувачів. Метою виховної роботи є створення колективу академічної групи, наслідком такої роботи є набуття молоддю людиною соціального досвіду поведінки, формування національної самосвідомості, ціннісних орієнтацій і розвиток індивідуальних якостей особистості.

Виховна робота у ЗВО має ґрунтуватись на принципах диференціації, активності, креативності, добровільності; поєднуватися з навчальним і науково-пошуковим процесами; інтегрувати різні форми та методи.

Результатом виховної роботи у ЗВО є партнерство викладачів та здобувачів, їхня взаємодія, успішність у навчанні, достатній рівень вихованості здобувачів.

Список використаних джерел.

1. Виховна робота зі студентською молоддю: навч. посібник для вищих навч. закладів / Т. Ю. Осипова [та інші]; за заг. ред. Т. Ю. Осипової; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса: Фенікс, 2006. 288 с.
2. Дубасенюк О. А. Методичні рекомендації куратору академічної групи з виховної роботи студентів педагогічного університету. Житомир, 2000. 56 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти. Інформаційний збірник Міносвіти України. 1996. № 3. С. 2–14.
5. Корольчук О., Поночовний М. Організаційно-виховна робота серед студентів. *Освіта*. 2004. 21–24січня (№ 4.), с. 8–9
6. Шлеїна Л.І. Сутність компетентнісного підходу у вищій освіті/ Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки Випуск 81 (3) 2018. С 50-54

Shleina L., Ivanova I., Taranenko G., Chebanova Y., Zimonova O. The role of educational work outside in the formation of personality.

Summary: The article considers the role of educational work as one of the factors of the professional status of the future specialist. Accentuated on topicality of organization of educational activity in institution of higher education (ZVO) and organic connection with educational and scientific-heritable process of learning Emphasized on the fact that in the organization of an effective educational work in ZVO plays the personality of the teacher, his / her proficient skill and special gender

Key words: educational work, higher education candidate, teacher, curator of academic group, post-audit work.